

SEDM VĚCÍ, KTERÉ DĚLÁ ČESKO PŘESNĚ NAOPAK

- CZ24 News | 29. ledna 2021

ŠVÝCARSKO/ČESKO: Cílem těchto stránek je ukázat rozdíly v nastavení českého a švýcarského politického systému a tím i důvody, proč je Švýcarsko tak úspěšné a Česko za ním jen těžce klopýtá vzdor tomu, že v roce 1918 byl „švýcarský model“ pro novou republiku jedním z uvažovaných.

V červnu 2012 vydala švýcarská banka Credit Suisse bulletin, jehož součástí je několikastránkový inspirativní článek. Tento článek srovnává rozdíly mezi Německem a Švýcarskem a popisuje sedm principů, díky kterým je Švýcarsko tak úspěšné. Autorem článku je Gerd Habermann, čestný profesor univerzity v německé Postupimi. Myslíte si, že by tyto principy pomohly k úspěchu i naší zemi? My si myslíme, že ano, a proto níže přikládáme překlad článku do češtiny. Odkaz na originální článek v angličtině [zde](#).

Sedm tajemství úspěchu Švýcarska

Credit Suisse bulletin

I co se týká jedněch z největších ekonomicko-politických nebezpečí, kterým dnes čelíme — státnímu dluhu a nezaměstnanosti — Švýcarsko z nich vychází jako jedno z nejlepších. **Zatímco kdysi stabilní země balancují na hraně insolvence, Švýcarsku se podařilo v průběhu posledních**

deseti let drasticky snížit státní dluh z 55 na přibližně 35 procent, měřeno v poměru k HDP. Co více, nezaměstnanost, na úrovni nejvyšší od vzniku Evropské Měnové Unie v roce 1999, stagnuje ve Švýcarsku na úrovni okolo tří procent.

Jaké důvody stojí za těmito úspěchy? Co vědí Švýcaři, co ostatní nevědí? Vidím sedm důvodů, proč Švýcarsko vyniká.

1 — Malá velikost

Švýcarsko nelpí na ekonomických měřítcích, na které jiné země přísahají. Právě naopak: Jeho malá velikost ho činí úspěšnějším, relativně v poměru velikosti jeho větších sousedů.

Není náhodou, že prvním filosofem po Aristotelovi, který vytvořil teorii o ideální velikosti národního hospodářství, byl Švýcar, Jean-Jacques Rousseau (1712–1778). „**Každá politická jednotka má danou maximální sílu, kterou nelze překročit, a která se se zvětšováním této jednotky už jen ztrácí**“, napsal Rousseau. Každé rozšíření společenského svazku znamená jeho uvolnění, a tak, obecně řečeno, malý stát je v poměru k velikosti silnější než velký. Upozorňoval, že toto obzvláště platí v případě velmi různorodých společenství jako je Švýcarsko.

Rousseau podpořil své tvrzení argumentem, že velká vzdálenost činí administrativu více obtížnou. Každá úroveň vlády stojí tím více, čím výše se nachází, a ta nejvyšší, stojí nejvíce. Na vrcholu stojí nejvyšší zákonodárský orgán, který zatemňuje vše ostatní. Nejenže je vláda méně energická a rychlá ve vymáhání dodržování zákonů, předcházení obtíží, nápravě zneužívání práva a ochraně proti rozvratné činnosti, stejné zákony nemohou fungovat v mnoha rozličných oblastech s různými zvykovými tradicemi, vystavených různým klimatickým podmínkám.

2 — Opravdová demokracie

Relativně malá velikost Švýcarska a výjimečná roztržitost vlády umožňují naplno využívat výhod přímé demokracie. Švýcarsko nikdy nezažilo éru absolutismu. Nikdy nebylo byrokratickým státem ve stylu Německa nebo Francie a není jím ani dnes. **Nikde na světě nemají občané takový hlas v politice jako ve Švýcarsku — od volby soudců až po referendum o vyrovnaném státním rozpočtu.** Je to jediná země, kde „demokracie“ není pouze prázdné slovo, kde občané mají pravomoci, které jsou v jiných zemích vyhrazeny pouze nejvyšším profesionálním politikům. Republikánská rovnost před zákonem je brána doslova. Na velikost — ať už v politice („velké“ jméno), nebo v podnikání (velkou korporaci) — je nahlíženo s podezřením.

Koordinovaná účast a společná zodpovědnost ve správě věcí veřejných vytrénovala veřejnost politicky až do té míry, že v jiných zemích by to už bylo považováno za přehnané. Běžný švýcarský občan má o politice větší přehled než řadový poslanec německého parlamentu. **Tvrzení, že „zdrojem veškeré státní moci je lid“, platí ve Švýcarsku víc, než v kterékoli z jeho sousedních zemí.**

Švýcarsko je spíše spolupracující veřejnost nežli stát. Tento „partyzánský“ politický systém nahrazuje kastu profesionálních politiků a brání vzniku byrokracie, která by si žila vlastním životem. Vláda ve Švýcarsku zůstává z větší části v rukou občanů, nebo spíše — navzdory dnešnímu třicetitisícovému počtu státních úředníků — naprosto v rukou občanů.

3 — Decentralizace

Švýcarsko se může chlubit další výhodou a to decentralizovanou vládou. Lze dokonce říci vládou „necentralizovanou“. Mimo krátkého období Helvétské Republiky (pozn. překladatele: centrální

vláda zavedená při obsazení Švýcarska Francouzi v letech 1798 až 1803), **Švýcarsko nikdy nebylo centralizovanou zemí. Nikdy nemělo hlavní město ani hlavu státu**, jak je to zvykem v jiných zemích, včetně Německa. Zde obzvláště jasně vidíme, že konkurence mezi malými politickými jednotkami přináší občanům tu nejlepší službu.

Obojí, jak kantony, tak obce, mají tak velké pravomoci, že mají ve své správě většinu daní. **Federální (centrální) vláda má právo vybírat pouze malý zlomek daní, a to ještě daní, které lze přinejlepším nazvat nejisté.** Díky mnoha dalším právům kantonů a obcí nebyl potenciál švýcarského domácího trhu dodnes využit naplno.

Na různorodost je nahlíženo jako na příležitost, ne jako na nežádanou nerovnost, kterou je potřeba zregulovat — „zharmonizovat“. Větší pravomoci jednotlivých kantonů a obcí přináší zemi mnohem více svobody a možností než centrální řízení dnešních velkých států a mocností (které jsou navíc stále podkopávány dominancí jednotlivých stran a byrokracie).

4 — Princip subsidiarity

Extrémní stupeň rozčlenění vlády — **neustálé uplatňování principu přenášení těch nejvyšších pravomocí na ty nejnižší jednotky, upřednostňování soukromého sektoru před veřejným a neformálních struktur před těmi formálními — znamená, že princip subsidiarity je ve Švýcarsku uplatňován jako nikde jinde na světě.** Nikde nebyly ideály mezinárodní spolupráce a zdvořilosti zhmotněny více než ve Švýcarsku. Možná právě kvůli své velikosti spolupracuje Švýcarsko se zbytkem světa v oblastech podnikání, financí, kultury, práva a sportu více, než kterákoli jiná evropská země. V neposlední řadě má Švýcarsko v Evropě i ve světě pevnou pozici také díky své etnické a kulturní různorodosti udržované pohromadě jednotnou politickou vůlí.

Politické jednotky rozhodující o důležitých záležitostech jsou malé. To umožňuje intenzivní politický život a zajišťuje funkčnost většině — ne-li všem — politickým rozhodnutím. Dává to zdraví a sílu jednotlivým komunitám, to je něco, co ve velkých zbyrokratizovaných státech nenajdeme. Malé Švýcarsko, rozdělené na ještě menší jednotky, dokáže více než jiný stát znásobit rozptýlené schopnosti jednotlivců v něčem, co Friedrich August von Hayek — rakouský ekonom a laureát na Nobelovu cenu za ekonomii — pojmenoval „Konkurence jako proces neustálého objevování nových ziskových příležitostí“.

Rozčlenění vlády a nentralizace dává Švýcarsku možnost pružně jednat během krizí, něco takového velké ekonomické a politické celky postrádají. Dopad špatných rozhodnutí má ve Švýcarsku relativně malý rozsah.

5 — Neprofesionální politici

Ve Švýcarsku politické strany, úředníci a zájmové skupiny slouží přáním občanů, spíše než naopak (pozn. překladatele: **ve Švýcarsku většina poslanců parlamentu či starostů obcí vykonává politickou činnost pouze na částečný úvazek ke svému civilnímu zaměstnání a za tuto práci dostávají náhradu ušlé mzdy či příjmů**). Bruselská centralizovaná byrokracie ukazuje — jak je zdokumentováno ve zprávě Evropského Auditorského Dvora — cenu, kterou platíme za nepřítomnost transparentního rozdělení politických mocí zajišťovanou „partyzánským“ systémem neprofesionálních politiků a jasně organizované politické struktury: dominuje byrokraticko-technokratický aparát fungující bez oficiální úřední moci a to ve spojení s dobře maskovaným klientelismem. V takovém systému kariérní politici a úředníci nemohou jinak, než naplno projevit svou pochopitelnou touhu nafukovat množství svých oblíbených projektů, z daní financované rozpočty a své kariérní možnosti.

Díky tomu je však malý národ jako Švýcarsko vystaven politickému vydírání více než národ velký, jak máme příležitost sledovat dnes. To je samozřejmě nevýhoda. K zachování nezávislosti Švýcarsku pomohly příznivé historické okolnosti a geopolitické faktory — kontrola nad hlavními horskými průsmyky či žárlivý konkurenční boj velkých států o udržení rovnováhy moci.

6 — Bezpečný přístav pro peníze a inteligenci

Švýcarsko dlouhou dobu slouží jako bezpečný přístav pro svobodu myšlení a stejně tak je dobře známé jako ekonomická „Gibraltarská skála“ (pozn. překladatele: v angličtině je Gibraltarská skála synonymem stability, neporazitelnosti či neochvějnosti). **To mu umožňuje v každém ohledu neustále zvětšovat svůj intelektuální a finanční kapitál jeho dovozem ze zahraničí.** Jako bezpečný přístav sloužilo Švýcarsko obzvláště během krizí, a to již od dob Voltira napříč devatenáctým a dvacátým stoletím. Vívalo volnomyšlenkáře, bojovníky za svobodu i socialisty. Poskytlo azyl dokonce Leninovi, demonstrujíc tak svůj velkorysý postoj vůči uprchlíkům a cizincům, nehledě na politickou příslušnost nebo názor zbytku světa.

To je spojeno se striktní neutralitou Švýcarska, která tuto zemi zvýhodňuje také v případech, kdy musí hrát roli mezinárodně důvěryhodného a nezávislého vyjednávajícího nad věcí ve sporech mezi velmocemi. Obří exodus Němců do Švýcarska — který se jen zvětšuje — ukazuje respekt, který si tato země získala pro svou stabilitu a ekonomickou atraktivitu. Relativně svobodný švýcarský zákoník práce slouží také jako příklad, jak zajistit zaměstnanost pro všechny.

7 — Mentalita střední třídy

Švýcarsko je záměrně střední třídou a to je jeho výhodou. Neprošlo tak devastujícími katastrofami světových válek, ani nebylo v jejich důsledku postiženo inflací jako Německo. **I dnes stojí Švýcarsko modelem umírněnosti, konzervativních hodnot a myšlení, podnikatelského ducha, zdravého rozumu a realismu.** Ohledně vašich soukromých záležitostí neexistuje ve Švýcarsku tajemství jen ve vztahu právník-klient, lékař-pacient, u zpovědi, v písemné komunikaci, máte také bankovní tajemství a je kladen důraz na respekt vůči soukromí občanů a jejich majetku (pozn. překladatele: bankovní tajemství bylo po mnoha letech nátlaku zbytku světa ukončeno v roce 2018).

Síla a identita Švýcarska nepramení z toho, že by bylo jednotnou jazykovou, kulturní nebo náboženskou entitou, ale z **oddanosti většiny populace k politickým pilířům státu: federalismu a demokracii založené na co nejširší shodě** (pozn. překladatele: opak těsné nadpoloviční většiny), **decentralizaci a deregulaci podnikání.** Díky tomu je Švýcarsko schopno nabídnout větší záruky soukromého vlastnictví a nezávislosti a dát více možností experimentování na obecní a kantonální úrovni, než mohou nabídnout jiné velké státy. Je to pouze díky historicko-politické tradici a rovnováze zájmů, že tato konfederace může vůbec být považována za jednu entitu.

Závěr

Švýcarsko by nemělo zapomínat, že vzniklo jako velmi volný svazek států vytvořený za účelem zachování nezávislosti měst a svobodné spolupráce farmářů. „Přisahali jsme si, že nebudou stejní.“ napsal Denis de Rougemont, filozof narozený Neuchâtelu. „Důvodem jejich solidarity nebylo získání společné moci, ale spíše zachování svobody jednotlivce.“ Basilejský historik Herbert Lüthy jednou navrhnul, aby Švýcarsko bylo považováno za antonymum (slovo opačné) ke kolektivnímu myšlení a koncentrování moci, k monokultuře a vynucované poslušnosti.

Švýcarsko by mělo zůstat tímto antonymem. **Zhmotňuje principy klasického liberalismu: skepticismus vůči moci a vládě, soukromé vlastnictví, hodnotové zařazení do střední třídy a**

důvěru v produktivitu pramenící z různorodosti. V mezinárodní konkurenci, která je obrovskou výhodou. „Švýcarský model“ sebeurčení, svépomoci a osobní zodpovědnosti – jehož důkazem je politický i ekonomický úspěch – je také receptem na prosperitu.

- *S využitím textu Švýcarská demokracie*

Zdroj: <https://pravyprostor.cz/>